

Oponentský posudek na diplomovou práci Bc. Pavla Halíře

Název práce: **Genderově senzitivní analýza románu Praskliny**

Posudek zpracovala: Doc. PhDr. Blanka Knotková-Čapková, Ph.D.

V Praze, 16.6.2023

Bc. Pavel Halíř si ke své analýze vybral nelehký text fantaskního románu, psaného ve stylu magického realismu, navíc románu, který dosud (nepočítáme-li doslov ke knize) rozebírán nebyl.

Na této diplomové práci zaujme hned na první pohled výborně zpracovaná lokace a pozicionalita, a to jak z hlediska teoretického, tak autorsky osobního. Druhým výrazným rysem je interdisciplinární teoretické ukotvení práce, k němuž se autor explicitně hlásí a jemuž dostal do vcelku pozoruhodné šíře. Tímto přístupem si ovšem svůj úkol značně ztížil; odkazy na odbornou literaturu jsou primárně literárně vědné, ale nejen to, směřují výrazně i k textům sociologickým, dále pak kulturologickým, psychoanalytickým i religionistickým. Myslím, že takto širokému teoretickému zázemí je skutečně obtížné plně dostát, zejména jedná-li se o kvalifikační práci v rámci magisterského studia. Nechci tím však říci, že diplomant úkolu, jak si jej vytyčil, nedostál – jak už bylo řečeno, šíře prostudované odborné literatury i práce s ní svědčí o zřejmé motivovanosti, důkladnosti i schopnosti jednotlivé koncepty kriticky promýšlet.

Struktura práce je poněkud neobvyklá v tom smyslu, že je napřed zařazeno představení knihy, a teprve poté teoreticko-metodologická východiska. Není to z mé strany přímo výtka, poněvadž analytické náznaky obsahuje už tato první část – přesto se domnívám, že by její zařazení až za část teoretickou vedení argumentační linie usnadnilo. Také by nejspíš zabránilo opakování popisu některých scén (např. panická reakce Kristýny a její zklidnění, když usne Laře na klíně). Opakování by v zásadě nevadilo, pokud by bylo dále v textu povýšeno na novou úroveň a bylo nově kontextualizováno, ale to jsem tam neshledala.

Struktura je však vynikající z jiného pohledu, a to pokud jde o názvy kapitol a podkapitol jako kategorií nesoucích význam. K tomu dodávám, že tato diplomová práce je – navzdory ne zcela hladkému vývoji stavby textu – příkladem analytického přístupu v nejlepším slova smyslu, je téměř prosta popisnosti a kompilativnosti. Propojování teorií s analýzou prochází celým textem, svědčí o porozumění hlavním konceptům, a jak už bylo řečeno, o jejich kritickém promýšlení.

Jak se od oponentského posudku zpravidla očekává, formuluji nyní několik poznámek či podnětů k diskusi u obhajoby. První se týká kapitoly o racionalitě, pojaté i z hlediska historické sociologie a vycházející z konceptu instrumentální racionality podle Maxe Webera. Kritika dopadů tohoto konceptu (tím nemíním kritiku Webera) by se mohla úspěšně opřít o nabourání pojetí racionality a emocionality jako binárních a opozitních konceptů, kde bychom mohli vyjít např. z psychologicko-filosofických prací Ericha Fromma nebo feministické filosofky Marthy C. Nussbaum. Oba se v tomto ohledu shodují, že pro pozitivní postoj

k životu tu rozpor není, tj. pozitivní racionalita (blížící se u Webera k té hodnotové) není prostá citu, a pozitivní emocionalita zase není „nerozumná“.

Druhá poznámka by se týkala symboliky a metaforiky vody a stromu. Autor okrajově naráží na obraz bažiny, který feministická literární věda poměrně široce rozpracovala např. ve vztahu k dekadentním autorkám. To v českém kontextu ovšem není tolik známé. Hluběji bych ale rozvedla metaforiku vody jako lůna, symbolu bezpečí a matrilineárního pouta, což ostatně text vlastně naznačuje, když hovoří o souvislosti obrazu vody i s postavami Lařiny matky a tety. Obraz stromu pak text velmi pěkně propojuje i s mytologickou (zejména biblickou) symbolikou – pokud ovšem hovoří v této souvislosti o vztahu Oty a jeho otce, mohla by jít interpretace opět dál a odkázat k otcovsko-synovskému vztahu stvořitele (otce) a člověka (syna) a rozvinout tak i motiv touhy po poznání (kterou autor zmiňuje) a vzpoury proti stvořitelské autoritě (viz opět Fromm).

Za velmi zdařilý a nuancovaný považuji rozbor konceptu rodiny, a to nejen z hlediska kritiky jejího tradicionalistického uchopení, ale i v pozitivním smyslu alternativy jako bezpečného prostoru, který je nehierarchický, solidární a empatický. Jen bych čekala jasnější interpretaci závěrečného obrazu, kdy rodina přichází ke kouli (str. 64).

Konečně k obrazu koule jako uzavřeného prostoru, který na konci je a má být narušen, by se nabízelo srovnání se slavným románem Michaela Crichtona *Sphere*, jehož název byl ve zfilmované verzi do češtiny také přeložen jako Koule. To je však samozřejmě nad rámec vytčeného tématu, jen by to mohl být další možný směr výzkumu. Zajímavé by bylo, jak by se tu obraz koule lišil z hlediska různosti kontextu americké sci-fi konce 80. let a současné české společenské dystopie.

Celkové hodnocení: Práce je psána i z hlediska stylistického velmi kultivovaně, po jazykové stránce se jen vyskytují průběžné chyby v interpunkci nebo ve tvarech zájmen (mě-mně, jenž-jež). Přes některé výše zmíněné kritické poznámky však považuji předkládanou diplomovou práci za nadprůměrnou, myšlenkově bohatou a čtenářsky velmi zajímavou. Pokud to diplomant potvrdí i úspěšnou obhajobou, nebránila bych se hodnocení **výborně**.